

Kaynaştırma Öğrencilerinin Haklarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Funda NAYIR¹ & Yasemin KARAMAN-KEPENEKÇİ²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarının kullanılmasında yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ankara İli merkezindeki ilkokullarda görev yapan, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 58 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “nicel içerik çözümlemesi” kullanılmıştır.. Çalışmada öğretmenlerin görüşleri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan bir anket ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin bu öğrencilerin haklarını kullanmada sorunlar yaşadığını gözledikleri ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözümü için öncelikle öğretmenler, veliler ve diğer öğrenciler konu ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir. Ayrıca özellikle sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin sınıf mevcutlarının azaltılması, bu sınıfların öğrencinin ihtiyacına göre düzenlenmesi ve gerekirse öğretmene yardımcı olması için bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesinin sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma öğrencisi, Çocuk hakları, Öğretmen

 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2013.325a>

¹ Yrd. Doç. Dr. - Çankırı Karatekin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi - fnayir@yahoo.com

² Prof. Dr. - Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi - karaman.kepenekci@gmail.com

GİRİŞ

Çocuklar masum, duyarlı, bağımlı ve korunması gereken birer varlıktır. Çocuklar ayrıca kişiliğin şekillendiği, değer yargılarının oluştuğu ve yetişkinlikteki davranış biçimlerinin temellerinin atıldığı çok önemli bir dönemi yaşamaktadır. Bu özelliklerinden dolayı çocuklar bazı özel insan haklarına, diğer bir deyişle “çocuk hakları”na sahiptir. Çocuk hakları, genel olarak; “çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaksal bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararları” şeklinde tanımlanmaktadır (Akyüz, 2012).

Çocukların bütün dünyada karşılaştıkları olumsuz durumların somut bir biçimde gözlenmesiyle ve yetişkin bir insanın küçültülmüş modeli olmadığı gerçeğinin anlaşılmasıyla, çocuğun insan olarak herhangi bir değere sahip olmadığı anlayışından, korunması gereken bir varlık olduğu anlayışına geçiş sağlanmıştır. Yüzyıllar süren bu geçiş süreci uluslararası toplumun çocuk haklarına ilgi göstermesine ve bu alanlarda özel düzenlemeler yapmasına yol açmıştır (Akyüz, 2012).

Bu düzenlemelerden en önemlisi kuşkusuz Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 1989 yılında kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’dir. Türkiye’nin de onayladığı bu Sözleşme’nin kapsamında çocukların kişisel, siyasal, toplumsal ve kültürel hakları ile ilgili oldukça ayrıntılı toplam 54 madde bulunmaktadır. Sözleşmede çocukların yaşamsal (sağlık, beslenme, barınma vb.), gelişimsel gereksinimlerinin karşılanması (eğitim, sağlık, boş zaman vb.) ve korunmalarına (her türlü istismardan ve ihmalden korunma vb.) ilişkin hakların yanı sıra katılım haklarına (kendilerini etkileyen durumlarda düşüncelerini özgürce ifade edebilme hakkı vb.) ilişkin hükümler de bulunmaktadır.

Tüm çocukların yanında beden, zihin, dil, duygu, sosyal özellikleri ve durumlarındaki ayrıcalıkları nedeniyle genel eğitim hizmetlerinden yararlanamayan ya da kısmen yararlanabilen çocukların haklarının onlara özel hükümlerle yasal güvence altına alınması gerekmektedir (Bıyıklı, 1997; Çağlar, 1997; Harmandar, 1997; Özsoy, 1989 Akt: Karaman-Kepenekçi & Baydık, 2009). Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 23. maddesinde engelli çocukların hakları ve bu konuda devletin sorumlulukları düzenlenmiştir. Sözleşme’ye göre devlet, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklara saygınlıklarını güvence altına alan, öz güvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılmalarını kolaylaştıran bir yaşam sağlamalıdır. Ayrıca devlet, engelli çocuklara özel bakımdan yararlanma hakkını tanımak, bu durumda olan çocuğa, anne-babasına, bu çocuğun bakımından sorumlu olanlara, eldeki kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde içinde buldukları koşullara uygun yardımların yapılmasını sağlamak ve özendirmekle yükümlüdür. Devlet engelli çocuğa verilecek yardımları, çocuğun eğitim, öğretim, sağlık bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini ayrıca işe hazırlanma ve boş zaman değerlendirme fırsatlarını mümkün olan en fazla sosyal entegrasyonu sağlayarak ve kültürel, ruhsal gelişimini de gözeterek planlamakla sorumludur. Bu hüküm uyarınca çocuğa sağlanması öngörülen yardımların olanaklar ölçüsünde ücretsiz olması esastır.

Sözleşme engelli çocuklara özel bir eğitim sağlanmasını öngörmektedir. Özel eğitim, gereksinimli olan bireylerin kendi başına yaşayabilmelerini hedef alan, bireyselleştirilmiş bir eğitim programı içeren ve değerlendirme sürecinde oldukça dikkatli olmayı gerektiren öğretim etkinliklerinin tümüdür (Eripek, 2005). MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre ise özel eğitim “ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleriyle, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki

yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2012).

Engelli çocuklar tarih boyunca eğitim hakkını kullanmada sorunlar yaşamışlardır. Lundy ve Kilpatrick (2006), Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde belirtilmesine rağmen engelli çocukların eğitimsel gereksinimlerinin yeterli bir şekilde karşılanmadığını, özellikle dil-konuşma ve uğraşı terapisi hizmetlerini yeterince alamadıklarını belirtmişlerdir (Akt: Karaman-Kepenekci & Baydık, 2009).

Başlangıçta özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ayrı bir ortamda eğitilmesiyle başlayan uygulamalar (MEB, 2010) insan haklarına aykırı bir durum olması sebebiyle zaman içinde sorgulanmaya başlanmıştır (Kırcaali-İftar, 1998). Özellikle gereksinimli çocuğu olan aileler, çocuklarının gereksinimi olmayan akranlarıyla eğitim almaya hakları olduğunu vurgulamış ve bu yönde girişimlerde bulunmuşlardır. Eğitimciler de her çocuğun eğitim alma hakkı olduğunu ve gereksinimi olsun veya olmasın her öğrenci için ayrı bir program uygulanması gerektiğini söyleyerek bu girişimlere destek olmuşlardır (Eripek, 2005). Ayrıca durumu ne olursa olsun her çocuğun gelişiminin kendi içinde değerlendirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır (Lewis & Doorlag, 1987). Bunun sonucunda özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin hem normal akranlarıyla bir arada olacağı hem de eğitim ihtiyaçlarının karşılanacağı ve toplumdaki mümkün olduğunca az ölçüde ayrı tutulacağı bir eğitim ortamı olan “en az kısıtlayıcı eğitim ortamında” (Scruggs & Mastropieri, 1996, Kargın, 2004; Eripek, 2005) eğitilmesi uygulamaları, başka bir deyişle “kaynaştırma eğitimi” uygulamaları başlamıştır (Kırcaali-İftar, 1998). Görüldüğü gibi kaynaştırma eğitimi uygulamaları çocuğun eğitim hakkının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Kaynaştırma “gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya yetersizliği olan öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşuluyla yetersizliği olan öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir” (Kırcaali-İftar, 1992). Kaynaştırma uygulamalarının amacı yetersizliği olan öğrencinin toplumla bütünleşmesini sağlamak (Kırcaali-İftar, 1998), başka bir deyişle yetersizliği olan öğrencinin normal eğitim ortamında sosyalleşmesini sağlamaktır. Soodak ve McCarthy’ye göre (2006) kaynaştırma uygulamalarının bir başka amacı öğrenciler arasında hoşgörüyü ve anlayışı geliştirmektir.

Kaynaştırma yoluyla eğitim ise “özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır”. Burada amaç özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamında tam zamanlı veya yarı zamanlı bir şekilde sürdürmesini sağlamaktır (MEB, 2012, madde 23). Bu eğitimin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için destek eğitim odalarının açılması gerekir. Destek eğitim odasında öğrencinin performansı dikkate alınarak birebir eğitim verilmesi ve öğrencilerin ihtiyacı ve yetersizlikleri göz önünde bulundurularak uygun araç ve eğitim materyallerinin bulunması gerekir (madde 28). Ancak destek eğitim odası her ne kadar mevzuatta yer alsa da uygulamaya geçilmediği görülmektedir (Batu, 2012). Eğitim hizmetlerinin kaynaştırma öğrencisinin eğitim ihtiyaçlarına göre ve performansına göre yapılabilmesi için “Bireysel Eğitim Programları”nın (BEP) hazırlanması gerekir (madde 23).

Bireysel eğitim programı “özel gereksinimli öğrencinin zihinsel, duygusal, sosyal, dil ve iletişim alanlarında yapabildiklerini dikkate alarak kazandırılacak davranışların neler olduğu, bu davranışların nerede, nasıl, kimler tarafından, hangi yöntemlerle ve ne kadar sürede kazandırılacağını belirten, gerekli destek eğitim hizmetlerini içeren, içinde ailenin de yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanan yazılı bir programdır” ve bu program özel

gereksinimli bireylerin, ailelerinin eğitim gereksinimleri yasal olarak güvence altına almıştır (Kargın, 2012). Kaynaştırma uygulamalarının olumlu sonuçlanması için öğrencinin kendini içinde bulunduğu gruba ait hissetmesi, öğrenci gereksinimlerinin farkına varılması ve önemsenmesi, öğrencilerin programa dayalı gereksinimlerin belirlenmesi, etkili yönetim ve öğretim sunulması ve personelin desteği ve işbirliği gereklidir (Batı, 2012).

Kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmasına karşın uygulamada sorunlar olduğu görülmektedir. Araştırmalar kaynaştırma uygulamalarının başarılı olmasında en önemli öğe olan öğretmenlerin (Temel, 2000; Lindsay, 2007) bu eğitimde yeterli bilgiye ve donanıma sahip olmadığını ortaya çıkarmıştır (Kargın, Acarlar & Sucuoğlu, 2003; İzci, 2005; Gök, 2009; Babaoğlu & Yılmaz, 2010). Bu bulguya dayanarak öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin de yeterli bilgiye sahip olmadığı söylenebilir. Görüldüğü üzere, araştırmalar genelde öğretmenlerin konuya ilişkin yeterliklerine ve uygulamada çıkan sorunlara odaklanmaktadır; ancak öğretmenlerin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın problemi sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkokul öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin görüşlerinin ne olduğudur.

Bu çalışmanın amacı ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaca ulaşmak üzere şu soruya yanıt aranmıştır:

Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin sınıf ve okul ortamında;

1. Yaşamsal haklarını
2. Gelişimsel haklarını
3. Korunma haklarını
4. Katılım haklarını

kullanmada yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Tarama modelinde olan araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma olayları doğal ortamları içinde ele alarak katılımcıların görüşlerini ve bakış açılarını dikkate alan bütüncül bir yaklaşıma sahip bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ankara İli merkezindeki ilkokullarda görev yapan, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 58 sınıf öğretmeni oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmada öğretmenlerin görüşleri, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve çalışmanın alt kategorileri doğrultusunda hazırlanmış yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan bir anket ile toplanmıştır. Öğretmenlerden görüşlerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Ankette, katılımcıların kaynaştırma öğrencilerinin sınıf ve okul ortamındaki haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya yarayacak sorular yer almıştır.

Bu çalışmada çözümlenme kategorisi olarak “çocuk hakları” alınmış ve bu kategori kendi içinde Çocuk Hakları Sözleşmesi ile tutarlı olarak; “yaşamsal”, “gelişimsel”, “korunma” ve “katılım” hakları olmak üzere dört alt kategoriye ayrılmıştır (Akyüz, 2012). Çalışmada alt kategoriler aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır:

- Yaşamsal Haklar: Çocuğun sınıf ve okul ortamında uygun yaşam standartlarına sahip olma, ayrımcılığa uğramama, tıbbi bakım ve beslenme gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını öngören haklardır.
- Gelişimsel Hakları: Çocuğun eğitim, oyun, dinlenme, eğlenme, boş zamanlarını değerlendirme, bilgi edinme gibi haklarıdır.
- Korunma Hakları: Çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel istismardan korunması hakkıdır.
- Katılım Hakları: Çocuğun görüşlerini açıklama ve kendini ilgilendiren konularda karara katılım hakkıdır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “nicel içerik çözümlenmesi” kullanılmıştır. Berelson’a göre (1952, 135–146) nicel içerik çözümlenmesinde, iletilerin içeriği sistematik bir biçimde sayılarak tam, nesnel ve güvenilir veriler elde edilmeye çalışılır. Bağlam birimi içinde eş anlamlıları olduğu kabul edilerek, seçilen anlatımların ya da sözcüklerin sayma işlemi yapılır. Burada amaç, açık ve gizli içerikten çıkarımlar yapmaktır. Frekans ve yüzde kullanılarak katılımcıların görüşleri yorumlanmıştır.

Hall ve Houten’e göre (1983) nitel araştırmanın güvenilirliği için kodlayanlar arasında en az % 70’lik bir görüş birliği gereklidir. Bu çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla katılımcıların cevapları araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve ortalama % 98’lik bir görüş birliğine ulaşılmıştır.

BULGULAR

Aşağıda sınıf öğretmenlerinin sınıf ve okul ortamında kaynaştırma öğrencilerinin yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ilişkin görüşlerine verilmiştir.

Katılımcıların Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf ve Okul Ortamında Yaşamsal Haklarına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların kaynaştırma öğrencilerinin sınıf ve okul ortamında yaşamsal haklarından olan “uygun yaşam standartlarına sahip olma”, “ayrımcılığa uğramama” ve “tıbbi bakım ve beslenme” haklarını kullanmada yaşadıkları sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri alınmıştır.

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “uygun yaşam standartlarına sahip olma” hakkını kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 36 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 18’sinin (% 50.0) kaynaştırma öğrencilerinin uygun yaşam standartlarına sahip olmak için okulun fiziki şartlarının yeterli olmadığını, 13’ünün (% 36.1) kaynaştırma öğrencilerinin diğer çocuklarla eşit, uygun yaşam standartlarına sahip olduğunu ve 5’inin (% 13.9) bu öğrenciler için yeterli zaman ayrılmadığını düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- Diğer çocuklarla eşit uygun yaşam standartlarına sahipler. (K7, K8, K14...)
- Kaynaştırma öğrencisi olan öğrencim sınıf ve okul ortamında uygun yaşam standartlarına sahip olma hakkına sahiptir; ancak diğer öğrencilerle olan bireysel farklılıklar nedeniyle çok sorunlar yaşanmaktadır.(K55)
- Bu tip çocuklara kalabalık sınıflarda ayrılacak zaman yetersiz oluyor; özellikle 45 kişilik bir sınıfta bu çocuklara ayrılacak zaman bulunmamaktadır.(K1,K11,K21...)
- Okul ve sınıf şartları uygun değilse, özellikle fiziki yapının yetersizliği durumunda kaynaştırma öğrencileri bu haklarından mahrum oluyorlar. Lavabo ve tuvaletleri kullanırken bu öğrenciler zorluk yaşayabiliyor. Merdivenleri çıkarken de aynı şekilde sorunlar olabiliyor. Asansör kullanılamaz durumda. (K4,K5,K13...)
- Okul ve sınıfın fiziki uygunluğu diğer çocuklara hitap ediyor.(K16,K27,K40...)

Katılımcıların kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “uygun yaşam standartlarına sahip olma” hakkını kullanmada yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin öneriler belirtmelerinin istendiği soruya toplam 29 katılımcı görüş bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 9’unun (% 31) okulun fiziki şartlarıyla ilgili düzenlemelerin yapılması, 9’unun (% 31) özür guruplarının oluşturulması ve bu öğrencilerle birebir çalışmalar yapılması, 8’inin (% 27.6) bu öğrencilerin özel öğretmenlerce eğitilmesi ve ders sürelerinin kısa tutulması ve 3’ünün (% 10.4) sınıfların kalabalık olmaması gerektiğini önerdikleri görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- Öncelikle kaynaştırma öğrencileri için tuvaletler ve asansör olmalı. (K4,K29)
- Fiziki ortam bu öğrenciler için düzenlenmeli ve MEB tarafından gerekli araç ve gereçler sağlanmalı. (K13, K16, K31...)
- Özür durumuna yönelik gruplar oluşturulmalı ve bu öğrencilere yönelik çalışmaların birebir yapılmalı (K1, K32, K 33...)
- Bu öğrenciler özel sınıflarda özel öğretmenlerce eğitilmeli ve ders saati süreleri kısa tutulmalı. (K2, K6, K25...)
- Sınıfların kalabalık olmaması sağlanmalı. (K21, K22, K39)

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “ayrımcılığa uğramama” hakkın kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 46 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 19’unun (% 41.3) diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini zor kabullendiğini, 7’sinin (% 15,2) sorun yaşanmadığını, 7’sinin (% 15.2) ayrımcılık yapılmadığını; ancak kaynaştırma öğrencilerinin kendilerindeki farklılığı gördükçe özgüven eksikliği yaşadığını, 6’sının (% 13.0) kaynaştırma öğrencilerindeki bireysel farklılıklar nedeniyle ayrımcılığa uğradığını, 2’sinin (% 4.3) bu durumun öğretmenin davranışına bağlı olduğunu, 2’sinin (% 4.3) bu öğrencilerin pozitif ayrımcılığa uğradığını, 2’sinin (% 4.3) ayrı bir öğretim planı uygulanmasının zaten bir ayrımcılık olduğunu ve 1’inin (% 2.2) öğretmenlerin bu çocukları göz ardı ettiğini düşündüğü görülmektedir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşlerine şu cümleleri örnek olarak verilebilir:

- Sorun yaşanmıyor. (K15, K16, K19...)
- Aslında ayrımcılık yapılmıyor ama çocuk sınıfta diğer öğrencilerden engelinden dolayı geride olduğunun farkına varırsa özgüven eksikliği oluşuyor ve bu durumda ya içine kapanıyor ya da agresif davranıyor. Yaş büyüdükçe farkındalıkları artıyor. (K7, K8, K24...)

- Diğer çocuklar tarafından kabul görmeleri daha zor oluyor. Diğer çocuklar tarafından damgalanabiliyorlar. Arkadaşları onları dışlayabiliyor, etiketleyebiliyor. Çocuklar birbirine karşı çok acımasız. Bu durum oyun oynarken ve fiziksel aktivitelerde daha belirgin oluyor. (K1, K4, K11...)
- Kaynaştırma öğrencileri bedensel ve ruhsal gelişimleri farklı olduğu için ve okuma, yazma ve anlamada yavaş oldukları için ayrımcılığa uğruyor. Zaman yetersizliği ve materyal eksikliği de onların ayrımcılığa uğramasına yol açmaktadır. (K2, K27, K28...)
- Olumlu ya da olumsuz ayrımcılığa uğrayabiliyorlar. Öğretmenlerin tavrı pozitif ayrımcılık şeklindeyse öğrenciler de böyle tavır gösteriyor. Öğretmen olumsuz tutum sergiliyorsa öğrenciler de kabul etmekte zorlanıyor. Tamamen öğretmenin yaklaşımına bağlıdır. (K10, K23)
- Ayrı bir öğretim planının uygulanması zaten ayrımcılıktır. Kaynaştırma öğrencisinin seviyesine uygun çalışmalar yapıldığında sınıf ortamında diğer öğrenciler tarafından durum farkediliyor. Kaynaştırma öğrencisi de bu durumdan olumsuz etkileniyor. (K53, K54)
- Kaynaştırma öğrencileri birebir ilgi istemektedir. Bu öğrencilere pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. Ona olan yakınlığı bazı öğrenciler yanlış anlayabiliyor. Fakat diğer öğrencilere harcanan zamandan daha fazlasını bu öğrencilere ayırdığım için öğretmen olarak vicdan azabı duyuyorum. (K30, K58)
- Kaynaştırma öğrencileri genellikle okul içerisinde yapılan etkinliklere katılamamaktadır. Öğretmenler bu çocukları gözardı etmektedirler. (K44)

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “ayrımcılığa uğramama” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 25 katılımcı öneri bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 13’ünün (% 52.0) özel alt sınıflar oluşturulması, 4’ünün (% 16.0) diğer öğrencilere konu ile ilgili eğitim verilmesi, 3’ünün (% 12) öğretmenin farkındalığının artırılması, 2’sinin (% 8.0) kaynaştırma öğrencisi velilerine eğitim verilmesi, 2’sinin (% 8.0) kaynaştırma öğrencisinin seviyesine uygun görevler verilmesi ve 1’inin (% 4.0) sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- Özel alt sınıflar oluşturulmalı. Bu öğrenciler kendi seviyelerine uygun sınıflara gitmeli. Farklı bir müfredata tabi tutulmaları faydalı olacaktır. Ya da en azından belli gün, belli saat ve belli derslerde sınıf ortamına katılmalıdırlar. (K1, K7, K8...)
- Kaynaştırma öğrencisi dışındaki öğrencilere bu arkadaşlarına nasıl davranacağı ile ilgili ve özellikle empati yeteneklerini geliştirici eğitimler verilmelidir. Ortak yaşam becerileri geliştirilmeli. (K2, K13, K29...)
- Öğretmenin farkındalığı arttırılmalı. (K3, K18, K23)
- Kaynaştırma öğrencisine yapabileceği, başarabileceği ortamlar sağlanmalı, öğrencinin özgüvenini geliştirecek çalışmalar yapılmalı. Öğretmenin sakin, anlayışlı ve sabırlı olması bu çalışmaları kolaylaştırır. (K21, K37)
- Kaynaştırma öğrencisi velilerin eğitime tabi tutulması, diğer velilerle iyi ilişkiler kurması ve sınıf içi faaliyetlerde daha fazla katılımı sağlanmalı. (K20, K58)
- Kaynaştırma öğrencisi olan sınıfların mevcutları az olmalı. (K30)

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “tıbbi bakım ve beslenme” hakkını kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 40 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 20’sinin (% 50.0) bu konuda bir sorun yaşanmadığını, 8’inin (% 20) okulda tıbbi bakım ve beslenme imkan olmadığını, 7’sinin (% 17.5) bu konuda destek gerektiğini, 3’ünün (% 7.5) ailenin sosyo-ekonomik durumunun ve eğitim düzeyinin ve veli- öğretmen işbirliğini önemli olduğunu ve 2’sinin (% 5.0) tıbbi bakımın sadece ecza dolabından ibaret olduğunu düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerine aşağıdaki cümleleri örnek olarak verilebilir:

- *Bu konuda bir sorun yaşanmıyor. (K2,K7,K8...)*
- *Okul ortamında tıbbi bakım imkânı yok. Bir doktor ya da hemşire yok. Beslenmeyle ilgili okulda özel bir uygulama yok. Özellikle ileri derecede güçlüğü olan öğrencilerin okul ortamındaki tıbbi bakımları oldukça zordur. (K1, K10, K16...)*
- *Öz-bakım (temizlik ve özellikle tuvalet) becerilerinde sorun oluyor. Kendi kendine beslenmelerini hazırlayıp yiyemiyorlar. Destek gerekiyor. (K6, K22, K28...)*
- *Tıbbi bakım ve beslenme hakkını kullanma ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi ile ilgili olmaktadır. Veli –öğretmen işbirliği yoksa sorun yaşanır. (K11, K13, K20)*
- *Tıbbi bakım okuldaki ecza dolabından ibaret olup başka bir materyal ve ortam bulunmamaktadır. Beslenme de tamamen aile tarafından karşılanmaktadır. (K18, K47)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “tıbbi bakım ve beslenme” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 14 katılımcı görüş bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 5’inin (% 35.7) tıbbi bakımın devlet tarafından sağlanması ve her okulda hemşire ya da sağlık görevlisinin bulunması, 3’ünün (% 21.5) özel ihtiyaçlar için bakıcı annelerin olması, 2’sinin (% 14.3) bu öğrencilerin beslenmesinin devletin denetim ve gözetimi altında olması, 2’sinin (% 14.3) bu öğrencilerin okulda oldukları süre boyunca yanlarında birinin olması, 1’inin (% 7.1) sağlık kuruluşu, idare ve veli işbirliğinin olması ve 1’inin (% 7.1) bu öğrencilere konu ile ilgili eğitimler verilmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Okullarda tıbbi bakım imkânları devlet tarafından sağlanmalı. Her okulda hemşire ya da sağlık görevlisi ve revir gibi mekânların sağlanmalı. (K1, K9, K10...)*
- *Tuvalet ihtiyacı için her okulda bir tane bakıcı anne görevlendirilmeli. (K29, K40, K56...)*
- *Öğrencinin beslenmesi devletin gözetim ve denetimi altında yapılmalı. Özel eğitim okullarında sağlanan ücretsiz yemek hizmeti kaynaştırmalara da sağlanmalı. (K18, K20)*
- *Öğrencilerin okulda geçirdikleri süre boyunca yanlarında tıbbi bakım ve beslenme konusunda destek alabilecekleri birilerinin olması sağlanmalı. (K6, K51)*
- *En yakın sağlık kuruluşu, idare ve veli işbirliği yapmalı. (K37)*
- *Bu çocuklara öz-bakım ve beslenme becerisi kazandıracak eğitimler verilmeli. (K38)*

Katılımcıların Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf ve Okul Ortamında Gelişimsel Haklarına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların sınıf ve okul ortamında kaynaştırma öğrencilerinin gelişimsel haklarından olan “eğitim”, “oyun, dinlenme, eğlenme, boş zamanlarını değerlendirme” ve “bilgi edinme” haklarını kullanmada yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerini içeren görüşleri alınmıştır.

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “eğitim” hakkını kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 44 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 17’sinin (% 38.6) zaman sorunu nedeniyle öğrenciyle bireysel olarak ilgilenilmediğini, 7’sinin (% 15.9) bu konuda sorun yaşanmadığını, 5’inin (% 11.4) bu öğrencilerin buldukları sınıfın kazanımlarına uygun eğitim almadıklarını, 4’ünün (% 9.1) öğrencilerin derslerde sıkıldığını, 3’ünün (% 6.8) öğretmenlerin bu konuda yetersiz olduğunu, 3’ünün (% 6.8) BEP planının uygulanmadığını, 2’sinin (% 4,5) eğitsel faaliyetlerde sıkıntı yaşadığını, 1’inin (% 2.3) bu öğrencilerin özel alt sınıflarda olması gerektiğini ve 1’inin (% 2.3) BEP planı nedeniyle diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencileriyle dalga geçtiğini ileri sürdükleri görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Eğitim hakkını kullanmada diğer öğrencilerle aynılar, bir sorun yok. (K4, K15, K19...)*
- *Sınıf çok kalabalıksa müfredatı yetiştirme kaygısıyla kaynaştırma öğrencisiyle geçirilmesi gereken süre azalıyor. Sınıf öğretmeni öğrenciyle bireysel olarak ilgilenememektedir. Zaman en büyük sorun. (K7, K8, K9...)*
- *Kaynaştırma öğrencileri buldukları sınıfın kazanımlarına uygun eğitim alamamaktadır. (K21, K22, K27...)*
- *Anlatılan konu (içerik) seviyelerine uygun olmadığı için ders içinde sıkılıyor ve kendilerini değersiz hissediyorlar. (K5, K29, K39...)*
- *Bu okullarda kaynaştırma öğrencilerinin düzeylerine göre eğitim verebilmek öğretmen açısından belli bir bilgi ve beceri gerektiriyor. Öğretmenlerin de özel eğitim alanında bilgilendirilmeleri gerekiyor. Böyle bir eğitim almadığımızda çocuklar için yetersiz kalıyoruz. (K16, K17, K18...)*
- *BEP yeterince uygulanmıyor. Diğer öğrencilerin ders programı ile BEP’li öğrencilerinin programını birlikte yürütmek zor oluyor. (K23, K41, K44)*
- *Kaynaştırma öğrencisi diğer öğrenci guruplarına göre daha geriden geldiği için eğitsel faaliyetlerde (kesme, istenilen alanı düzgünce boyama gibi) sıkıntı yaşıyor. (K40, K42)*
- *Bazı öğrenciler mutlaka özel alt sınıflarda okuması gerekirken, normal sınıflardadır. Bu durumda çocuk ve öğretmen çok zorlanmaktadır. (K31)*
- *Kaynaştırma öğrencisi genellikle sınıf seviyesini altında oldukları için onlar özel BEP planı uygulanır. Sınıfta farklı konuları öğrendiği için diğer çocuklar “neden o başka yazıyor?” diye sorarlar. Hatta kolay şeyleri öğrendiği için “bunlar bebek oyuncuğu” diye onunla alay ederler. Kaynaştırma öğrencisi de sınıftan farklı olduğunu, farklı şeyleri öğrendiğini bildiği için kendini kötü hisseder. (K29)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “eğitim” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 41 katılımcı öneri bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 14’ünün (% 34.1) özel alt sınıfların ve çocukların tanularına göre faaliyet alanlarının olmasını, 14’ünün (% 34.1) bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının özür durumuna göre birebir karşılanmasını ve destek eğitim sınıflarının olmasını, 7’sinin (% 17.0) öğretmenlerin bilgilendirilmesini, 3’ünün (% 7.5) sınıf mevcutlarının azaltılmasını, 1’inin (% 2.4) kaynaştırma öğrencilerinin her sınıfa eşit dağıtılmasını, 1’inin (% 2.4) ailelerin bilinçlendirilmesini önerdiği ve 1’inin de (% 2.4) kaynaştırma eğitimine karşı olduğu görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin önerilerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Mevcutları az olan özel alt sınıflar ve çocukların tanularına göre faaliyet alanları oluşturulmalı. (K7, K8, K9...)*
- *Kaynaştırma öğrencilerinin eğitim ihtiyacı özür grubuna göre birebir eğitimlerle karşılanmalı. Her okulda mutlaka destek eğitim sınıflarının olmalı. Kaynaştırma öğrencisi yetersiz olduğu alanlarda, belirli saatlerde bu sınıflarda eğitim almalı. (K1, K5, K20...)*
- *Öğretmenler kaynaştırma eğitiminin nasıl yapılacağı ile ilgili bilgi sahibi olmalı. (K3, K13, K22...)*
- *Sınıf mevcutları az olmalı. (K3, K13, K22)*
- *Kaynaştırma öğrencileri her sınıfa eşit sayıda dağıtılmalı. (K38)*
- *Aileler bilinçlendirilmeli. (K10)*
- *Kaynaştırma eğitimine tamamen karşıyım. Özellikle de orta düzey zihinsel engeli ve üstü olan öğrencilerin sınıf ortamında kaynayıp gittiğini düşünüyorum. Öğretmenin bu öğrencilerle ilgilenmek için ne yeterli zamanı ne de bir eğitimi var. Bu öğrenciler özel öğrencilerdir ve bu sebeple özel ilgiye layık olduklarını düşünüyorum. (K29)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “oyun, dinlenme, eğlenme, boş zamanlarını değerlendirme” hakkın kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 38 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 15’i (% 39.5) bu konuda bir sorun yaşanmadığını düşünmektedir. Katılımcıların 10’unun (% 26.3) bu öğrencilerin oyun ortamında dışlandığını, 4’ünün (% 10.5) inin disiplin sorunu yaşandığını, 3’ünün (% 7.9) okulun fiziki şartlarının yeterli olmadığını, 2’sinin (% 5.3) oyun zamanda çocuğa okuma yazma eğitimi verildiğini, 2’sinin (% 5.3) bu öğrencilerin bütün oyunlara katılmadığını, 1’inin de (% 2.6) sadece fiziksel aktivitelerde sorun yaşandığını düşündüğü görülmektedir. Katılımcılardan 1’i ise (% 2.6) kaynaştırma öğrencisinin oyun hakkıyla ilgili yaşadığı bir olayı “İki yıl önce bedensel engeli olan ve tekerlekli sandalye kullanan bir öğrencim vardı. Sınıfımız 2. kattaydı. Beden eğitimi derslerinde hem çocuğu hem de sandalyesini taşıyacak birini bulamazsam (hamileydim) çocuğu beden eğitimi dersine çıkaramıyordum. Garibim tek başına sınıfta kalıyordu bizim beden eğitimi dersine çıktığımızı bile bile. Alın size kaynaştırma öğrencisine verilen oyun hakkı...” (K29) şeklinde örnek vermiştir.

Öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşlerine aşağıdaki cümleleri örnek olarak verilebilir:

- *Diğer tüm çocuklarla eşit oyun hakkına sahipler. Sorun yok. (K1, K5, K11...)*
- *Arkadaş çevresiyle sosyal bağ kuramamış olmaları durumunda kendileriyle oynayacak sınıf arkadaşı bulamıyorlar ve oyunlarda kenarda duruyorlar. Bazen de diğer öğrenciler bu öğrencileri dışlayabiliyor. (K6, K10, K12...)*
- *Oyun ve eğlenme kısmında hareketlerinin dozunu ayarlayamama sıkıntısı ile karşılaşıyorum. Sınıfın genel durumunu ve disiplinini bozabiliyorlar. Dikkatleri çok çabuk dağıldığı için bazen sınıfın da dikkatini dağıtıyorlar. Tüm sınıfın dikkatini üstüne çekip alay konusu da olabiliyorlar. (K2, K25, K38...)*
- *Normal çocuklar gibi tüm zamanlı sınıfta tutuluyorlar. Boş zamanlarını değerlendirecek yer ve zaman sıkıntısından dolayı hiçbir şey yapılamamaktalar. Okulun ve sınıfın fiziki şartlarının elverişli olmayışı bu hakkın kullanılmamasına sebep olmaktadır. (K18, K26, K49)*
- *Oyun dinlenme ve boş zamanlarda öğretmen kaynaştırma öğrencisine okuma yazma öğretmeye çalışıyor. Çünkü öğretmenin bu çocuklarla ilgilenecek başka zamanı yok. (K7, K8)*

- *Bu öğrenciler basit oyunlara katılabilmektedir. Diğer öğrencilerin oynadıkları bütün oyunlara katılamamaktalar. (K22, K51)*
- *Sadece fiziksel aktivitelerde sorun yaşıyorlar. (K4)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “oyun, dinlenme, eğlenme, boş zamanlarını değerlendirme” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 21 katılımcı öneri getirmiştir. Buna göre katılımcıların 7’sinin (% 33.3) bu çocukların düzeyine uygun oyunlar oynatılması, 7’sinin (% 33.3) gerekli fiziki ortamların oluşturulması, 4’ünün (% 19) oyun esnasında özel eğitim görmüş kişilerin olması ve 3’ünün (% 14.3) diğer öğrencilerle oyun oynamaya teşvik edilmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Seviyesine uygun, kolay, basit, oyunlar seçmeye özen gösterilmeli, hobilerinin farkına varılmalı. (K3, K22, K26...)*
- *Oyunlar ve boş zamanları değerlendirmek için sınıf ortamlarından farklı, içinde gerekli donanımların olduğu fiziki ortamlar oluşturulmalı. (K1, K15, K16...)*
- *Oyunlar sırasında ve boş zamanları değerlendirmek üzere yanlarında özel eğitim görmüş kişiler bulundurulmalı veya okulda boş saatleri olan öğretmenler kaynaştırma öğrencileriyle birebir ilgilenmeli. (K6, K7, K8...)*
- *Diğer öğrencilerle beraber oyunlara katılımları teşvik edilmeli, oyunda beraber oynamaktan memnun olduğu ona ve diğer öğrencilere gösterilmeli. (K3, K21, K26)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “bilgi edinme” hakkını kullanmasında yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 21 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 8’inin (% 38.1) bu öğrencilerin her türlü bilgi edinme hakkına sahip olduğunu düşündüğü görülmektedir. Katılımcıların 5’inin (% 23.8) bu hakkın yeterince kullanılmadığını, 4’ünün (% 19.0) bu konuda öğrencilerin mağdur olduğunu, 3’ünün (% 14.3) özellikle zihinsel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bu haktan yararlanmadığını ve 1’inin (% 4.8) bu çocukların sınıfta yok gibi olduğunu düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Her türlü bilgi edinme hakkına sahiptir. Sorun yok. (K1, K2, K4...)*
- *Yeterince kullanamıyorlar. Zira kaynaştırma öğrencileri sadece bireysel ilgileri ile bilgi edinebiliyorlar. Bilgi edinme tamamen çocuğun kendi isteğine ve yeterliğine bağlı bir durum. (K5, K16, K27...)*
- *Bilgi edinme hakkının da mağduru durumdadır. Aman materyali kırarsın, bilgisayarını bozarsın gibi bir yaklaşımla çocuğa yaklaşırsa sonucun böyle olmasına şaşırılmamak lazım. (K17, K34, K40...)*
- *Zihinsel öğrenme güçlüğü çeken, dikkat eksikliği, dikkati toplayamama sorunu olan öğrenciler bu haktan tam olarak yararlanamamaktadır. (K15, K30, K58)*
- *Bu çocuklar genelde sınıfta yok gibidirler. Sormaz ve sorgulanmazlar. (K20)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “bilgi edinme” hakkını kullanmada yaşadığı sorunların çözümüne ilişkin soruya sadece 6 katılımcı görüş bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 3’ü (% 50) okulun fiziki olarak düzenlenmesini, 2’si (% 33.3) kaynaştırma öğrencilerine bu konuda bilgi verilmesini ve 1’i de (% 16.7) okulda boş

saatleri olan öğretmenlerin bu öğrencilerle ilgilenmesini önermişlerdir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Okulun fiziki ve teknolojik olanakları bilgi edinmeyi sağlayacak biçimde zenginleştirilmeli. (K3, K8, K42)*
- *Kaynaştırma öğrencilerine bilgi edinme yolları öğretilmeli. (K26, K51)*
- *Okulda boş saatleri olan öğretmenler, bilgi edinme hakkını kullanma konusunda kaynaştırma öğrencisiyle birebir ilgilenmeli. (K7)*

Katılımcıların Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf ve Okul Ortamında Korunma Haklarına İlişkin Görüşleri

Korunma hakları bağlamında katılımcıların kaynaştırma öğrencilerinin “fiziksel, duygusal ve cinsel istismardan korunması” hakkını kullanmada yaşadıkları sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu hakkın kullanımı alanında yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 39 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 14’ü (% 35.9) bu konuda bir sorun yaşanmadığını düşünmektedir. Katılımcılardan 11’i (% 28.2) kaynaştırma öğrencilerinin istismara daha açık olduğunu düşünürken 5’i (% 12.8) bu öğrencilerin duygusal istismar yaşadığını, 1’i de (% 2.6) fiziksel istismara karşı savunmasız olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan 8’si (% 20.5) ise diğer öğrencilerin bu öğrencilerle dalga geçtiğini ve dolayısıyla kaynaştırma öğrencisinin sadece öğretmen ve yönetici gibi yetişkinlerin duygusal istismarına değil, arkadaşlarının duygusal zorbalığına da maruz kaldığını ifade etmiştir.

Öğretmenler bu konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Bu konuda bir sorun yaşadığımı görmedim. (K2, K9, K12...)*
- *Kaynaştırma öğrencileri daha fazla istismara açıktır. Bu tür öğrenciler risk grubundadır. (K1, K10, K16...)*
- *Aileler bilinçsiz olduğu için kendini korumayı bilmeyen çocuk okulda da ilgisiz bir öğretmene rastlayınca her türlü istismara açık ve savunmasız kalabiliyor. (K49)*
- *Kaynaştırma öğrencisinin fiziksel açıdan kendini güçsüz, savunmasız hissetmesi gördüğü şiddeti (öğretmen gibi bir yetiştikenden gelen) kimseye söyleyememesine sebebiyet vermektedir. Bu çocuklar çoğu zaman kendilerini koruyamamakta, kendilerine yönlendirilen şiddeti kabul etmektedir. (K26)*
- *Duygusal istismar yaşanıyor. Hal hareket ve davranışlarından, geç öğrenmesinden kaynaştırma öğrencisi olduğu biliniyor, çocuklar damgalanıyor. (K6, K7, K8)*
- *Bu konuyla ilgili sadece öğrenciler arasında sorun yaşanabileceğini düşünüyorum. Arkadaşları bazen bu çocuklarla alay etmekte, aşağılanmakta ve şiddet uygulayabilmektedir. (K23)*
- *Bu öğrenciler sınıf seviyesinden geride olduklarından bazen arkadaşları tarafından söylenenlerden duygusal olarak olumsuz etkileniyorlar. (K54)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “fiziksel, duygusal ve cinsel istismardan korunması” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 31 katılımcı görüş bildirmiştir. Buna göre katılımcıların 10’u (% 32.2) kaynaştırma öğrencilerine konu ile bilgi verilmesini, 6’sı (% 19.3) öğretmenlerin bu öğrencilere karşı daha duyarlı olmasını, 6’sı (% 19.3) aile ile işbirliği yapılmasını, 5’i (% 16.1) uzmanlardan ve rehberlik servisinden destek alınmasını, 2’si (% 6.4) özel güvenlik

birimlerinin oluşturulmasını, 1'i (% 3.2) öğretmenin öğrencilerle görüşerek konuyu çözmeye çalışmasını ve 1'i (% 3.2) öğretmenler de dâhil olmak üzere tüm okul personeline konu ile ilgili eğitim verilmesini önermişlerdir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin önerilerine şu cümleleri örnek olarak verilebilir:

- *Kaynaştırma öğrencilerine istismar olaylarıyla karşılaştıkları zaman neler yapmaları gerektiği konusunda seviyelerine uygun bilgiler verilmeli. (K10, K16, K18...)*
- *Öğretmenler daha duyarlı ve dikkatli olmalı, çocukların ilişkilerini ve davranışlarını gözlemlenmeli. (K10, K16, K22...)*
- *Aile ile işbirliği yapılmalı. (K10, K14, K16...)*
- *Uzmanlardan ve rehberlik servislerinden destek alınmalı. (K6, K21, K42...)*
- *Özel güvenlik birimleri oluşturulmalı. (K1, K33)*
- *Öğretmenler kaynaştırma öğrencileri ile birebir görüşerek istismar olaylarını anlamaya ve çözmeye çalışmalı. (K3)*
- *Öğretmenler de dâhil olmak üzere tüm okul personeli istismar ve ihmalin belirlenmesi ve çözümü konusunda eğitimden geçirilmeli. (K13)*

Katılımcıların Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf ve Okul Ortamında Katılım Haklarına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların kaynaştırma öğrencilerinin “görüşlerini açıklama” ve “kendini ilgilendiren konularda karara katılım” haklarını kullanmada yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri alınmıştır.

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “görüşlerini açıklama” hakkını kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 50 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 15'i (% 30) bu konuda bir sorun yaşanmadığını düşünürken, 17'si (% 34) bu öğrencilerin çekingenlik göstererek görüşlerini açıklayamadığını, 12'si (% 24) bu öğrencilerin kendilerini ifade edemediğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan 4'ü (% 8) desteklendiklerinde fikirlerini açıklayabildiklerini belirtirken, 2'si (% 4) ise diğer öğrencilerden daha fazla bu hakka sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Bir sorun yaşanmıyor. (K1, K2, K3...)*
- *Bazı konularda çekingenlik gösterip (ifade güçlüğü yaşadıklarından ya da düşüncelerine değer verilmeyeceğini, dinlenmeyeceklerini, özellikle öğretmenleri ve arkadaşları tarafından alay konusu olabileceklerini, küçümsenebileceklerini düşündüklerinden) içlerine kapanıyorlar, sessiz kalabiliyorlar ve görüşlerini açıklayamıyorlar. (K5, K7, K8...)*
- *Kendilerini ifade edemiyorlar, sorulara cevap veremiyorlar. (K20, K24, K28...)*
- *Benim anlayışında ilk söz hakkı onların... Hatta onlar diğer öğrencilerden daha fazla bu hakka sahip oluyorlar. Konuşmaları için sık sık söz hakkı veriyorum. (K11, K39)*
- *Ancak desteklendiklerinde ya da öğretmen sınıfta demokratik bir ortam yaratıyorsa fikirlerini açıklamaktan mutlu oluyorlar. Kendilerini ifade edemedikleri için daha fazla ilgilendirilmesi gerekiyor. (K5, K9, K12...)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında “görüşlerini açıklama” hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 25 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 19'u (% 76) bu öğrencilerin öğretmen tarafından cesaretlendirilmesini ve değer verildiğinin hissettirilmesini, 4'ü (% 16) daha fazla bireysel

eğitimin verilebileceği ortamların sağlanmasını ve 2'si (% 8) öğretmenlerin bu konuda bilinçlendirilmesini önermiştir.

Öğretmenler bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

- *Hem derslerde hem de ders aralarında öğretmen (söz hakkı istemese de) öğrenciye (düzeyine uygun bir biçimde) duygu ve düşüncelerini sormalı, derse aktif katılımını sağlamak üzere görev ve sorumluluklar vermeli, görüşlerini yazılı veya sözlü olarak ifade etmeleri için onu cesaretlendirmeli, söylediklerini dinlemeli ve değer vermeli. (K810, K11...)*
- *Kendi seviyelerine uygun, daha fazla bireysel eğitimin verilebileceği ortamlar sağlanmalı. (K5, K25, K51...)*
- *Öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin katılımını sağlama yolları hakkında bilinçlendirilmeli. (K50, K56)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında "kendini ilgilendiren konularda karara katılım" hakkını kullanmada yaşanan sorunlara ilişkin soruya toplam 40 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların 21'i (% 52.5) bu öğrencilerin karar alınırken çeşitli nedenlerle sessiz kaldığını belirtirken, 13'ü (% 32.5) bu konuda bir sorun yaşanmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların 4'ü (% 9.8) karar alınırken bu öğrencilerin dikkate alınmadığını, 1'i (% 2.4) bu öğrencilerin genelde çoğunluğun yanında yer aldığını ve 1'i (% 2.4) ailelerin öğrenciler adına karar aldığını belirtmiştir. Öğretmenler konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir.

- *Çeşitli nedenlerle (kendileri ifade edememe, konuşma güçlüğü çekme, kendi düşüncelerinin kabul görmeyeceğini düşünme, karar alınan konuyu kavrayamama, çekingenlik vb.) kararlar alınırken sessiz kalıyorlar. (K12, K15, K16...)*
- *Kararlara rahatlıkla katılıyorlar, bu konuda bir sorun yaşanmıyor. (K1, K2, K5...)*
- *Sınıf içinde kararlar alınırken çoğu zaman bu öğrenciler dikkate alınmıyor, adeta yok sayılıyor. (K23, K24, K42...)*
- *Genellikle çoğunluğun aldığı kararın yanında yer alıyorlar. (K38)*
- *Kaynaştırma öğrencileri adına genellikle aileler kararlar almaktadır. (K44)*

Kaynaştırma öğrencisi olan çocuğun sınıf ve okul ortamında "kendini ilgilendiren konularda karara katılım" hakkını kullanmada yaşanan sorunların çözümüne ilişkin soruya toplam 17 katılımcı yanıt vermiştir. Buna göre katılımcılardan 8'i (% 47) özgüven duygularının gelişeceği saygı ve sevgi ortamının sağlanmasını, 4'ü (% 23.5) kararlara katılımın istendiği durumlarda daha net açıklamaların yapılmasını, 4'ü (% 23.5) öğretmenlerin bu konuda öğrencileri cesaretlendirmelerini ve motive etmelerini ve 1'i (% 6) karar almayı geliştirecek uygulamaların yapılmasını önermişlerdir.

Öğretmenler bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerine şu cümleleri örnek olarak verilebilir:

- *Birey olarak kabulünü sağlayacak, özgüven duygularını geliştirecek sevgi ve saygı ortamı sağlanmalı. (K12, K16, K22...)*
- *Karara katılımın istendiği durumlarda açık, net ve birebir açıklamalar yapılmalı, gerekirse seçenekler sunulmalı. (K15, K40, K47...)*

- Öğretmenler bu öğrencilerle kararlara katılımın önemini vurgulayan, cesaretlendirici ve motive edici konuşmalar yapmalı. (K30, K34, K35...)
- Karar alma becerilerini geliştirici uygulamalar yapılmalı. (K10)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin görüşleri ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin yaşamsal haklarına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin birçoğunun okulun fiziki şartlarının yetersiz olmasından ve sınıf mevcutlarının fazla olmasından kaynaklanan sorunlar yaşandığını ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenler, bu sorunları çözmek için bu öğrencilerin özel alt sınıflarda eğitim görmesini, sınıf mevcutlarının azaltılmasını önermişlerdir.

Kaynaştırma öğrencilerinin gelişimsel haklarına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin geneli, bu öğrencilerle yeterince ilgilenen zaman bulamamalarından ve diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini dışlamalarından kaynaklanan sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Yine sınıf öğretmenlerine göre bu öğrenciler bilgi edinme hakkını kullanmada da sorunlar yaşamaktadır. Öğretmenler bu sorunlara çözüm olarak da genel olarak bu öğrencilerin özel alt sınıflarda eğitilmesini yinelemişlerdir. Ancak öğretmenlerin çok azı çözüm önerisi olarak öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini ve boş saati olan öğretmenlerin bu öğrencilerle ilgilenebileceğini vurgulamıştır. Hatta bir öğretmen kaynaştırma eğitime tamamen karşı olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin yaşamsal ve gelişimsel haklarına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri incelendiğinde, görüşleri arasında ortak yönler olduğu görülmektedir. Öğretmenler genel olarak bu öğrencilerle ilgilenmek için zaman sorunu yaşamakta ve diğer öğrencilerle bu öğrenciler arasında bir uyum sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Ancak burada ilginç olan öğretmenlerin birçoğunun çözüm olarak bu öğrencilerin özel alt sınıflarda eğitim görmesinin daha uygun olacağını düşünmesidir. Araştırmalarda da öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimini teorikte destekleseler de uygulamada buna karşı olduğu ortaya çıkmıştır (Daane, Beine-Smith & Latham, 2000). Rakap ve Kaczmarek (2010) da Türkiye’de ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olmasına ilişkin tutumlarını inceledikleri araştırmalarında öğretmenlerin oldukça düşük düzeyde olumsuz tutuma sahip olduklarını ortaya çıkarmış ve bunun nedenini kaynaştırma eğitiminin Türkiye’de okullarda yeni uygulamaya başlamasına bağlamışlardır. Ancak öğrencilerin kaynaştırma öğrencileriyle bir arada olması, ilkokul düzeyinde okul toplumunun bir üyesi olarak, ilerleyen dönemlerde ise toplumun bir üyesi olarak kabul görmesini sağlamaktadır. Ayrıca bu sayede öğrenciler birbirlerine yardım etmeyi ve işbirliği yapmayı öğrenmektedirler. Öğretmenler de özel eğitim öğretmenleriyle birlikte sorumlulukları paylaşmayı öğrenmektedir (Farris, 2011). Capper ve Pickett’e göre (1994) de bu öğrenciler bir arada olduklarında daha çabuk kabullenilmekte, daha hoşgörülü ve anlayışlı davranılmaktadır.

Kaynaştırma öğrencilerinin korunma haklarına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilerin istismar ve ihmal olaylarına karşı risk altında olduklarını düşündüğü görülmektedir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin katılım haklarını da yeterince kullanmadığını düşünmektedir. Öğretmenler bu sorunlara çözüm olarak ise veli-öğretmen işbirliğini sağlanmasını ve ilgili herkesin bu konuda bilinçlendirilmesini önermektedir. Öğretmenlerin genel olarak çocuk istismarı ve ihmali konusunda yeterince bilgiye sahip olmadığı araştırmalarda ortaya çıkan bir gerçektir (Kenny, 2001; Karaman-Kepeneci&

Nayır, 2012). Dolayısıyla bu durum sadece kaynaştırma öğrencileri açısından değil tüm öğrenciler açısından bir sorundur. Kaynaştırma öğrencileriyle ilgili olarak öğretmenin veliyle işbirliği içinde olması her zaman için öğretmene yardımcı olacak bir yöntemdir. Rakap ve Kaczmarek de (2010) araştırmalarında bu öğrencilere karşı nasıl davranacağını bilen ve aileyle işbirliği içinde olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı daha olumlu bir tutuma sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Kaynaştırma öğrencilerine öğretmenlerin yeterince zaman ayıramamaları öğretmenlerin genelde sorun olarak gördüğü bir başka konudur. Araştırmalar aynı anda hem sınıfı kontrol etmenin hem de kaynaştırma öğrencisine zaman ayırmaya çalışmanın oldukça stresli bir durum olduğunu ve öğretmenin etkililiğini azalttığını ve dolayısıyla bu öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı olumsuz bir tutum sergilediğini göstermektedir (Abrams, 2005). Bu noktada öğretmenlerin önerisi olan sınıf mevcutlarının azaltılması bir çözüm olarak düşünülebilir. Rakap ve Kaczmarekda (2010) araştırmalarında sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan ve sınıf mevcudu az olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin bu öğrencilerin haklarını kullanmada sorunlar yaşandığını gözledikleri ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözümü için öncelikle öğretmenler, veliler ve diğer öğrenciler konu ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir. Ayrıca özellikle sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin sınıf mevcutlarının azaltılması, bu sınıfların öğrencinin ihtiyacına göre düzenlenmesi ve gerekirse öğretmene yardımcı olması için bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesinin sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin görüşleri ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Benzer çalışmanın ortaokul ve lise öğretmenleriyle de yapılmasının ve özellikle kaynaştırma öğrencisine sahip olan velilerin çocuklarının sahip olduğu haklar ile ilgili görüşlerinin alınmasının yararlı olacağı ileri sürülebilir.

KAYNAKÇA

- Abrams, B. J. (2005). Becoming a therapeutic teacher for students with emotional and behavioral disorders. *Teaching Exceptional Children*, 38 (2), 40-45.
- Babaoğlan, E. & Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 345-354.
- Batu, E. S. (2012). *Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Capper, C. A. & Pickett, R. S. (1994). The relationship between school structure and culture and student views of diversity and inclusive education. *The Special Education Leadership Review*, 2, 102-122.
- Daane, C. J. Beirne-Smith, M. & Latham, D. (2000). Administrators' and teachers' perceptions of the collaborative efforts of inclusion in the elementary grades. *Education*, 121 (2), 331-338.
- Eripek, S. (2005). *Özel eğitim* (4.Ed).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Farris, T. K. (2011). Texas high school principals' attitudes toward the inclusion of students with disabilities in the general education classroom. *Unpublished PhD Thesis*. University of North Texas.

- Gök, G. (2009). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri ve önerileri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kayseri.
- Hall, R. V. & Houten, R. V. (1983). *Managing behavior, behavior modification: The measurement of behavior*. Austin: Pro-ed.
- İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının “özel eğitim” konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 106-114.
- MEB, (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Resmi Gazete, Yayın Tarihi: 21 Temmuz 2012, Sayısı: 28360
- MEB, (2010). İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Ankara, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. <http://aksaray.meb.gov.tr/arge/arge/9.pdf>, İndirme tarihi: 12.01. 2013
- Karaman-Kepenekci, Y. & Baydık, B. (2009) Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 329-350.
- Karaman Kepenekci, Y. & Nayır F. (2012). Çocukların ana babaları tarafından istismar ve ihmaline ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşü. *International Journal of Social Science*, 5 (7), 437-455.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 1-13.
- Kargın, T. Acarlar, F. & Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, *Özel Eğitim Dergisi*, 4 (2), 55-76.
- Kargın, T. (2012). *BEP Hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kenny, M. C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrants. *Child Abuse and Neglect*, 25, 81-92.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16, 45-50.
- Kırcaali- İftar, G. (1998). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖ Fakültesi Yayını.
- Lewis, R. B. & Doorlag, D. H. (1987). *Teaching special students in the mainstream*. Columbus, OH: Merrill.
- Lindsay, G. (2007). Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/ mainstreaming. *British Journal of Educational Psychology*, 7 (1), 1-24.
- Rakap, S. & Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25 (1), 59 - 75
- Scruggs, T. E. & Mastropieri, M. A. (1996). Teacher perceptions of main streaming/inclusion, 1958-1995 A research synthesis. *Exceptional Children*, 63 (1). <http://www.freepatentsonline.com/article/Exceptional-Children/18761568.html> İndirme Tarihi: 15.11.2012
- Soodak, L. C. & McCarthy, M. R. (2006). Classroom management in inclusive settings. *Evertson, Handbook of classroom management: Research, practice and contemporary issues*. (Eds: C. M. Evertson & C. S. Weinstein). Lawrence Erlbaum Associates, Inc. pp. 3-15.
- Temel, Z. F. (2000). Okulöncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 148-155.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırmayöntemleri*.6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Opinions of Primary School Teachers on Mainstreaming Students' Rights

Funda NAYIR³ & Yasemin KARAMAN-KEPENEKÇİ⁴

Introduction

Children are innocent, sensitive, dependent, and in need of protection. Kids are of the age when their personalities and values are being shaped and are going through a very important stage during the foundations of their behaviors for adulthood is being laid. For these reasons, among others, children have specific human rights; in other words, "children's rights." In a very general manner, children's rights are defined as "legislative rules and protected privileges to ensure children can develop freely and with dignity in a normal and healthy manner in regards to physical, mental, emotional, social and moral aspects" (Akyüz, 2012).

Although all children have rights, it is necessary to legally protect the right to benefit from education services, with special provisions for children who have specific physical, mental, language, emotional, and social disadvantages in accessing education (Bıyıklı, 1997; Çağlar, 1997; Harmandar, 1997; Özsoy, 1989, and as cited in Karaman-Kepenekci & Baydık, 2009). Article 23 of the Convention of Rights of the Child regulates the rights of children with disabilities and the responsibilities of the State in which they live. The Convention states that children with disabilities should be provided with special education. Special needs education is the total of all teaching activities which require special attention and an individualized curriculum with assessment and objectives to ensure that individuals with special needs have a fair chance to become self-sufficient (Eripek, 2005). The practice of separating the educational environments of those with special education needs from others (MoNE, 2012) has been questioned, as it is claimed to be a violation of human rights (Kırcaali-İftar, 1998). As a result, individuals with special needs now have their educational needs met together with their peers and are included in an educational environment "which has the least barriers" to ensure as much inclusion as possible (Scruggs & Mastropieri, 1996; Kargın, 2004; and Eripek, 2005), leading to an "inclusive education" (Kırcaali-İftar, 1998).

Inclusive education can be defined as "special education practices for individuals with special needs in state or private pre-school, primary and secondary education and non-formal education institutions, mainstreamed with their peers with no disabilities." The objective is for individuals with special needs to receive their education in the same environment as their peers either as full-time or part-time students (MoNE, 2012, Art. No: 23). In order for education services to be provided to students with special needs, it is necessary to develop "Individualized Education Programs" (BEP) in accordance with the learning needs and performance of each student (Art. No: 23).

Although there are legislative measures concerning inclusive education, problems can be observed when the theories are put into practice. Research shows that the most important factor in the success of inclusive education is the teacher (Lindsay, 2007), and whether or not they are adequately trained or equipped for providing this type of education (Temel, 2000; Kargın, Acarlar & Sucuoğlu 2003; İzci, 2005; Gök, 2009; Babaoğlu & Yılmaz, 2010). It is thought that many teachers that provide this type of education are not sufficiently informed about the rights of students who require an inclusive education. Research generally

³ Asst. Prof. Dr. - Çankırı Karatekin University, Faculty of Educational - fnayir@yahoo.com

⁴ Prof. Dr. - Ankara University Faculty of Educational Sciences - karaman.kepenekci@gmail.com

focuses on the competencies of teachers in this area and the problems experienced in practice. However, no research was found on the opinions of teachers regarding inclusion students in their classrooms. The problem with regards to this research is how to find the opinions of primary school teachers about the rights of inclusion students who in fact have inclusion students in their classrooms.

Method

The sample for this research study was 58 classroom primary school teachers with inclusion students in their classrooms during the 2012-2013 school years who volunteered to participate in the study. In the study, the opinions of teachers were collected by means of semi-structured open ended questions in a questionnaire developed by the researcher. It was requested that teachers provide their opinions in the written form. The questionnaire included questions attempting to discover the opinions of teachers on the rights of inclusion students in the classroom and school environment. One of the methods used in the study was the qualitative research method of “qualitative content analysis.”

Findings

As all have the right to life, it was expressed that inclusion students experience problems in “enjoying the right to appropriate living standards” in the classroom and school environment; half of the respondents responded that the physical conditions are not adequate. With regards to the “right for non-discrimination,” participants responded that the other students had difficulties in accepting inclusion students, they were subject to discrimination by other students due to their individual differences, the situation was dependent upon the attitude of the teacher, implementing a separate teaching plan for these students was discrimination in and of itself, and that teachers disregarded these students. Concerning the problem of enjoying the right to “health care and nutrition,” opinions varied from there being no opportunity for health care and nutrition and an outstanding need for support in this area. Other statements included aspects concerning the socio-economic status and level of education of families, the importance of cooperation between parents and teachers, and the fact that health care is limited to first aid kits at schools.

In the context of the right to development, responses received included that the problem of accessing the right to “education” for an inclusion student in the classroom or a school environment was related to time, as the teachers do not have enough time to give individual attention to students with special needs. It was also stated that students do not receive education appropriate to the attainment of the grade level in the classroom they are in, students are bored in the classroom, teachers are not adequately competent in this area, the Individualized Education Program (BEP) is not used, there are difficulties in educational activities, students should be placed in special sub-classes, and other students make fun of the inclusion students due to the BEP. With regards to the right to “play, relax, recreation, and enjoying free time,” teachers stated that these children are alienated from play environments, discipline problems are experienced, the physical conditions of the schools are not adequate, reading and writing lessons are provided during play times, inclusion children cannot participate in any games, and there are assumptions that they cannot participate in games requiring physical abilities. Concerning the right to “receive information,” participants in the study stated that this right could not be sufficiently used, students are aggrieved regarding this right, especially students with mental learning disabilities, and these students are treated as if they are not in the classroom.

With regards to the right to protection, inclusion students face problems concerning their protection from “physical, emotional, and sexual abuse;” it was stated that they are vulnerable to abuse, are subject to, especially, emotional abuse, are not protected against physical abuse, other students make fun of them, and thus, the inclusion students are not only subject to the emotional abuse of teachers and administrators, but also the emotional bullying of their peers.

The respondents stated that inclusion students have difficulties in expressing themselves and are shy to “express their opinion” with regards to questions asked about the right to “freedom of expression” in the classroom or school environment. Regarding the right to “express their opinion about issues that concern them,” it was stated that the student do not voice their concern for various reasons, and that these students generally go along with the majority and decisions are made by parents on behalf of these students.

Results, Discussions, and Implications

Upon reviewing the research findings, it can be seen that many classroom teachers informed us of the inadequate physical conditions of schools and the problems that exist due to high classroom populations. To solve this problem, teachers recommended reducing classroom population and for these students to continue their education in special sub-classes.

With regards to the developmental rights of inclusion students, teachers responded that in general classroom teachers do not have enough time to pay attention to the inclusion students and problems are due to the alienation of the inclusion students by their peers. Classroom teachers have also expressed sentiments that these students are experiencing difficulties with their right to freedom of information. The solution proposed by teachers for this problem is that these students continue their education in special sub-classes. However, only a few teachers recommended that these teachers be better informed and use their free time to give attention to these students. Furthermore, one teacher was completely against the idea of inclusive education.

A review of the problems and recommendations for solutions concerning the life and development rights of inclusion students by the classroom teachers shows that there are common themes in the opinions of the respondent teachers. In general, teachers have limited time to pay attention to these students, and emphasis is placed on the problems of adaption between the inclusion students and other students. However, it was interesting that teachers made recommendations to establish special sub-classes for these students as a solution. Other research also shows that teachers and school management support inclusive education in theory, but do not provide support for its implementation (Daane, Beine-Smith & Latham, 2000). In a study by Rakap and Kaczmarek (2010) on classroom teachers in primary schools in Turkey, it was found that negative attitudes of teachers in classrooms with inclusion students were considerably low; however, the study concluded that this was the case because the practice of inclusive classrooms in Turkey is still very new. In fact, the practice of putting inclusion students in the same classroom as other students ensures that the inclusive student become members of the school community at the primary education level and lead to the individuals being accepted as members of society in the future. In addition, students learn to help each other and to cooperate. Teachers also learn to share responsibility with special needs teachers (Farris, 2011). According to Capper and Pickett (1994), when inclusion students are together with the other students, they are accepted and behave in a more tolerant and understanding manner.

When asked about the right to protection exercised by inclusion students, it can be seen that classroom teachers think that inclusion students are at risk of being subject to abuse and exploitation. Teachers are of the opinion that inclusion students are not sufficiently using their right to participation. As a solution for this problem, teachers recommend that parent-teacher cooperation should be increased and raising awareness is necessary. The study has clearly shown that teachers in general do not have sufficient knowledge about child abuse and neglect (Kenny, 2001; Karaman-Kepenekci & Nayır, 2012). Thus, this is a problem not only for the inclusion students, but for all students. Teachers appropriately cooperating with parents are always a supportive measure with regards to inclusive students. According to the studies of Rakap and Kaczmarek (2010), it was seen that teachers who know how to behave with these students and were also in cooperation with the family displayed a more positive attitude towards inclusive education.

Another aspect is the common problem that teachers have limited time to spare for inclusive students. Research also shows that classroom management and making time for an inclusion student in parallel is at times stressful and reduces the overall effectiveness of the teacher, leading to a negative attitude towards inclusive education (Abrams, 2005). In this sense, the recommendation by teachers to reduce classroom sizes may be a solution to consider. In the study by Rakap and Kaczmarek (2010), it was found that teachers who had inclusive students in their classroom amidst a smaller classroom population had a more positive attitude towards inclusive education.

In conclusion, it can be stated that teachers with inclusive students in their classrooms believe that these students face difficulties in enjoying their rights. To find solutions to these problems, teachers, parents, and other students should have a higher level of awareness. Further, it is thought that such solutions as reducing classroom size, especially in classes with inclusive student, organizing the classroom to meet the needs of the class, and, if necessary, assigning special needs teachers to assist the classroom teacher are recommended for consideration.

This study attempted to ascertain the opinions of primary education classroom teachers with regards to inclusion students being in their classrooms. It is recommended that a similar study to discover the opinions of lower and upper level secondary education teachers and parents with children receiving an inclusive education are conducted and the rights of these children investigated.

Key Words: Mainstreaming student, Children rights, Teacher

Atf için / Please cite as:

Nayır, F. & Karaman-Kepenekci, Y. (2013). Kaynaştırma öğrencilerinin haklarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri [Opinions of primary school teachers on mainstreaming students' rights]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 3 (2), 69–89. <http://ebad-jesr.com/>